

ปัญหากฎหมายการไม่ให้เงินเฉลี่ยคืนอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

ศึกษากรณีสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลา

Legal Problems Do Not Allow Refunds to be Subject to Judgement
Execution: A Case Study of a Savings Cooperative in Songkhla Province

กรวิภา ชนะสิทธิ์¹ และกฤษรัตน์ ศรีสว่าง²

Konvipa Chanasit¹ and Kritsarat Srisawang²

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา 90110

¹ Master of Laws Program student, Faculty of Law Prince of Songkla University, Songkla Thailand 90110

² รองศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา 90110

² Associate professor, Faculty of Law Prince of Songkla University, Songkla Thailand 90110

* Corresponding author: Kritsarat Srisawang E-mail address: kritsarat.sr@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีและกฎหมายสหกรณ์ เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับคดีจากเงินเฉลี่ยคืนของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ และเพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเงินเฉลี่ยคืนจากการถูกบังคับคดี โดยงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร และศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ให้เงินเฉลี่ยคืนอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีต่อไป

ผลการศึกษาเอกสารและความเห็นที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า การที่เงินเฉลี่ยคืนอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ทั้งปัญหาข้อกฎหมายที่ว่าสิทธิในเงินเฉลี่ยคืนควรเป็นของบุคคลใด อันเนื่องมาจากการที่ยังไม่มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าเจ้าหนี้ภายนอกควรมีสิทธิในการอายัดเงินเฉลี่ยคืนหรือควรเป็นสิทธิของลูกหนี้ ปัญหาสิทธิในการนำเงินเฉลี่ยคืนมาหักกลบลบหนี้ของลูกหนี้ที่มีต่อสหกรณ์ อันเนื่องมาจากการที่สหกรณ์ไม่ได้มีบุริมสิทธิเหนือเงินเฉลี่ยคืนดังกล่าวแต่อย่างใด และปัญหาสิทธิของเจ้าหนี้ภายนอกในการอายัดเงินเฉลี่ยคืน เนื่องจากการอายัดดังกล่าวอาจส่งผลเสียต่อสหกรณ์ สมาชิก ตลอดจนตัวเจ้าหนี้ภายนอกเอง ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการที่เงินเฉลี่ยคืนยังคงอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี จึงเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ มาตรา 42 และระเบียบของสหกรณ์ ตลอดจนข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: การบังคับคดี, เงินเฉลี่ยคืน, สหกรณ์ออมทรัพย์

Abstract

The Research had the purpose of studying the execution and cooperative law and studying the execution in terms of average payback to suggest legal measures to protect the average payback from judgment execution. This is qualitative research that uses document research methods and then uses in-depth interviews to obtain data to analyze the research results that suggest the relevant laws be amended so that the average payback will not be subject to judgment execution.

The results of the study of documents and opinions received from the sample group found that, the execution of average payback causes various problems, such as the problem of who should have the right to average payback between external creditors or debtors, the problems of the cooperative's right to average payback because cooperatives do not have preference right in average payback, and the problems of the right to seize average payback from external creditors that had bad results for cooperative debtors and external creditors. Therefore, to solve the problem that arises from the fact that the average payback is still under the liability of legal judgment execution, the researcher recommended amending the Cooperative Act, Section 42, and related rules and regulations.

Keywords: Execution, The average payback, Cooperative,

บทนำ (Introduction)

เงินเฉลี่ยคืนเป็นเงินที่เป็นผลมาจากการที่สมาชิกสหกรณ์ประสงค์จะขอใช้บริการเงินกู้ของสหกรณ์ สมาชิกจะดำเนินการยื่นคำขอกู้ตามแบบฟอร์มที่สหกรณ์กำหนด เมื่อสหกรณ์พิจารณาอนุมัติเงินกู้แล้ว สมาชิกสหกรณ์จะต้องชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นรายงวดตามที่ตกลงกัน และเมื่อครบกำหนดสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ สหกรณ์จะคำนวณอัตราการจ่ายเงินเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกผู้จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมถึง 31 ธันวาคมในปีเดียวกัน คุณด้วยอัตราเฉลี่ยคืนที่สหกรณ์กำหนดไว้ในแต่ละปี สำหรับสมาชิกสหกรณ์ที่ไม่ได้ทำธุรกรรมกู้ยืมเงินใด ๆ กับสหกรณ์แล้ว สมาชิกกลุ่มนี้จะได้รับเฉพาะเงินปันผลตามส่วนของจำนวนหุ้นที่ตนเองถือครองอยู่เท่านั้นแต่จะไม่ได้รับเงินเฉลี่ยคืนเหมือนกับสมาชิกที่ทำสัญญากู้ยืมเงินกับสหกรณ์

เงินเฉลี่ยคืนที่สมาชิกจะได้รับนี้เป็นเสมือนผลประโยชน์ตอบแทนกลับคืนให้กับสมาชิกที่ได้ทำธุรกิจกับสหกรณ์โดยผ่านการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์และจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ให้สหกรณ์ โดยมีหลักการว่าเมื่อสิ้นปีบัญชีหากสหกรณ์มีกำไรสุทธิ สหกรณ์จะจ่ายผลตอบแทนคืนให้กับสมาชิกเรียกว่าเงินเฉลี่ยคืน โดยเป็นการจ่ายดอกเบี้ยบางส่วนกลับคืนให้กับสมาชิกตามส่วนดอกเบี้ยเงินกู้ที่สมาชิกได้จ่ายให้กับสหกรณ์ตลอดปีบัญชีนั้น

ในกรณีที่สมาชิกมีภาระหนี้สินกับเจ้าหนี้ภายนอกสหกรณ์และเจ้าหนี้ดังกล่าวใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลและศาลมีคำพิพากษาให้สมาชิกสหกรณ์ชำระหนี้แล้ว โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมมีอำนาจร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้มีการบังคับคดีโดยการอายัดสิทธิเรียกร้องในเงินเฉลี่ยคืนของสมาชิกตามมาตรา 316 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในกรณีที่สหกรณ์เป็นโจทก์ฟ้องดำเนินคดีกับสมาชิกเมื่อสมาชิกผิดนัดชำระหนี้กับสหกรณ์ ตามระเบียบของสหกรณ์สมาชิกรายดังกล่าวจะไม่ได้รับเงินเฉลี่ยคืนจากสหกรณ์ เพราะหากสมาชิกผิดนัดไม่ชำระหนี้จนถูกฟ้องร้องดำเนินคดีแล้วจะถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ และเมื่อมิได้เป็นสมาชิกสหกรณ์แล้วจะไม่มีสิทธิได้รับเงินเฉลี่ยคืน หากสมาชิกรายใดผิดนัดชำระหนี้เป็นบางงวดและยังไม่ถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกแล้ว สมาชิกรายนั้นยังมีสิทธิได้รับเงินเฉลี่ยคืน แต่กรณีนี้สหกรณ์จะนำเงินเฉลี่ยคืนของสมาชิกรายดังกล่าวมาหักชำระหนี้ที่ค้างชำระกับสหกรณ์เสียก่อน และถ้ามีเงินเหลือหลังจากชำระหนี้แล้วก็จะจ่ายคืนให้กับสมาชิกรายนั้นต่อไป

ดังนั้น เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่ใช่สหกรณ์ได้ดำเนินการอายัดเงินเฉลี่ยคืนต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว สหกรณ์จะต้องดำเนินการส่งเงินเฉลี่ยคืนของสมาชิกไปให้กับเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งต่อไป สมาชิกจึงได้รับผลกระทบจากการไม่มีสิทธิในเงินเฉลี่ยคืนที่ถูกอายัดตามกฎหมาย หากพิจารณาในอีกทางหนึ่งแล้ว เงินเฉลี่ยคืนเป็นผลมาจากการที่สมาชิกทำสัญญากู้ยืมเงินและชำระดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ จนทำให้สมาชิกมีสิทธิได้รับเงินเฉลี่ยดังกล่าวจากสหกรณ์ตามระเบียบ หากสมาชิกมีสิทธิและมีโอกาสที่จะนำเงินส่วนนี้ไปใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ของตนเองแล้วย่อมเกิดประโยชน์แก่สมาชิก

นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยในอดีตที่ผ่านมายังมิได้มีการศึกษาในประเด็นดังกล่าวอย่างชัดเจน มีเพียงการศึกษารายงานในเรื่องต่อไปนี้ กล่าวคือ กฎหมายสหกรณ์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้สหกรณ์พัฒนาได้ตามอัตลักษณ์ของสหกรณ์ (Cooperative Identities) โดยเฉพาะหลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles) โดยมีแนวทางต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคน องค์กร และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ [1]

นอกจากนี้ สหกรณ์ไทยในยุคเศรษฐกิจใหม่มีบทบาทสำคัญในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านเทคโนโลยี [2] การจัดตั้งสถาบันคุ้มครองเงินฝากสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน โดยเฉพาะแยกต่างหากจากสถาบันคุ้มครองเงินฝากของสถาบันการเงินอื่น โดยสถาบันดังกล่าวจะทำหน้าที่รับประกันเงินฝากและเงินค่าหุ้นของสมาชิกสหกรณ์และให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์การเงิน รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและเข้าไปแก้ไขปัญหาเมื่อสหกรณ์นั้นประสบปัญหาการดำเนินงานอีกด้วย [3] กระบวนการบังคับคดีในการอายัดทรัพย์สินนั้นมีอุปสรรคที่ทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ในแต่ละครั้งน้อยกว่าที่ควรจะได้รับและล่าช้าออกไป เช่น การที่ลูกหนี้ขอลดการอายัด หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี หรือลูกหนี้เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ ตลอดจนการอายัดเงินในบัญชีเงินฝากแต่เป็นบัญชีเงินเดือน จึงส่งผลให้ต้องมีการถอนการอายัดและเจ้าหนี้ไม่ได้รับชำระหนี้จึงควรมีการปรับแก้แนวปฏิบัติให้มีความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย [4]

เมื่อเป็นดังนี้จึงควรทำการศึกษาว่า สิทธิเรียกร้องในเงินเฉลี่ยคืนจึงสมควรเป็นทรัพย์สินของสมาชิกสหกรณ์ที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี และควรมีแนวทางการคุ้มครองเงินเฉลี่ยคืนเพื่อลดผลกระทบต่อสมาชิกและสหกรณ์อย่างไร เพราะเป็นเงินที่สมาชิกได้รับคืนบางส่วนจากการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ตลอดทั้งปีให้กับสหกรณ์ มิใช่เป็นเงินที่ได้จากการลงทุนของสมาชิกดังเช่นเงินลงทุนหรือเงินปันผลอย่างใด ประกอบกับทุกรัฐบาลที่ผ่านมาต่างมีนโยบายให้การสนับสนุนกิจการสหกรณ์มาโดยตลอด ทั้งได้ออกกฎหมายยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ได้รับเฉลี่ยคืนจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

1. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีและกฎหมายสหกรณ์
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับคดีจากเงินเฉลี่ยคืนของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์
3. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเงินเฉลี่ยคืนไม่ให้อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology)

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร โดยการศึกษาการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมาย เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับการอายัดเงินเฉลี่ยคืนจากการบังคับคดี เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการอายัดเงินเฉลี่ยคืนจากการบังคับคดี โดยศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary source) คือ กฎหมายที่เกี่ยวกับสหกรณ์และพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึกและสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบกับการใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง จดบันทึก และบันทึกภาพ สัมภาษณ์เกี่ยวกับ

ข้อมูลเงินเฉลี่ยคืนจากการบังคับคดีของสมาชิกสหกรณ์ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 ราย ที่มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลา และตัวแทนของหน่วยงานที่ควบคุมกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัย (Results)

1) หลักการบังคับคดีตามคำพิพากษา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติเรื่องหลักการบังคับคดีไว้ว่า หลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา (Judgment creditor) จะต้องดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษา (Execution of judgment) เพื่อที่จะได้รับสิทธิตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษานั้น และในการบังคับคดีหากว่าเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือทางศาล ทางปฏิบัติศาลจะออกคำบังคับและส่งให้คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีรับทราบคำบังคับเพื่อให้ปฏิบัติตามคำบังคับนั้น และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่ให้ปฏิบัติตามคำบังคับแล้ว คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีไม่ปฏิบัติตามคำบังคับดังกล่าว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอให้ศาลออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สิน आयัดสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นภายในสิบปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เมื่อศาลได้รับคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็จะพิจารณาว่า คำขอดังกล่าวมีหลักเกณฑ์ครบถ้วนตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดหรือไม่ และหากมีเงื่อนไขครบถ้วน ศาลจะมีคำสั่งและออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ตามคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา [5] ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เรียกว่า การออกหมายบังคับคดี (Warrant of execution) อันเป็นเรื่องความสมัครใจ (Voluntary) ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งการบังคับคดีนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องรอนกว่าคดีจะถึงที่สุด เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วแต่ต่อมาจะมีการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาแต่หากศาลมิได้มีคำสั่งให้ทุเลาการบังคับคดี (Stay of execution) ไว้ก็ย่อมดำเนินการบังคับคดีได้ทันที

ทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถยึดได้ ได้แก่ สंहारิมทรัพย์อันมีรูปร่างและอสังหาริมทรัพย์หรือบรรดาเอกสารทั้งปวงซึ่งให้สิทธิแก่ผู้แพ้คดีในอันที่จะได้รับส่งมอบหรือรับโอนสังหาริมทรัพย์อันมีรูปร่างหรืออสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิใด ๆ จากบุคคลภายนอก หรือเอกสารที่ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ในอันที่จะได้รับชำระเงินจากบุคคลภายนอก หรือเอกสารใด ๆ เช่น สัญญากระทำการงานต่าง ๆ ซึ่งได้ชำระเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้ว ซึ่งการบังคับตามสัญญาเช่นว่านี้อาจทวีจำนวนหรือราคาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา สำหรับทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถอายัดได้ ได้แก่ สंहาริมทรัพย์อันมีรูปร่างและอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งสิทธิทั้งปวงอันมีอยู่ในทรัพย์สินเหล่านั้น ซึ่งบุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบหรือโอนมายังลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลัง หรือเงินที่บุคคลภายนอกจะต้องชำระให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือทรัพย์สินใด ๆ ตามสิทธิเรียกร้อง

เงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตามมาตรา 302 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้แก่ 1) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ 2) เงินเดือนค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยัง

มีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น 3) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ใน 2) ที่นายจ้างหรือบุคคลอื่นใดได้จ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น หรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น เป็นจำนวนรวมกันไม่เกินเดือนละสองหมื่นบาทหรือตามจำนวนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร 4) บำเหน็จหรือค่าชดเชยหรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของบุคคลตาม 3) เป็นจำนวนไม่เกินสามแสนบาทหรือตามจำนวนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร และ 5) เงินฉาปนกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอันเนื่องมาแต่ความตายของบุคคลอื่นเป็นจำนวนตามที่จำเป็นในการดำเนินการฉาปนกิจศพตามฐานะของผู้ตายที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร

นอกเหนือจากบทบัญญัติดังกล่าว ยังคงมีเงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ หรือได้ถือว่าอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นนอกเหนือจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 302 เช่น พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 42 ที่มีการกำหนดให้ค่าหุ้นสหกรณ์ในระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกสหกรณ์ยังไม่สิ้นสุดลง อยู่นอกเหนือจากความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี[6] โดยตามความในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 42 นี้ เป็นการกำหนดให้ระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุด ห้ามมิให้เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าหุ้นของสมาชิก และห้ามมิให้เจ้าหนี้อายัดค่าหุ้นของสมาชิก จึงส่งผลให้เงินค่าหุ้นสหกรณ์ในระหว่างที่สมาชิกภาพของสหกรณ์ยังไม่สิ้นสุดไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ถือเป็นเงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ซึ่งกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้มีแนวปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวนี้ให้สอดคล้องกับกฎหมาย[7]

2) เงินเฉลี่ยคืน

เงินเฉลี่ยคืนคือเงินที่จ่ายคืนให้กับสมาชิกผู้จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ให้แก่สหกรณ์ในรอบปีบัญชีนับแต่วันที่ 1 มกราคมถึง 31 ธันวาคมในปีเดียวกัน คุณด้วยอัตราเฉลี่ยคืนที่สหกรณ์กำหนดไว้ในแต่ละปี สมาชิกที่มีได้กู้เงินใด ๆ กับสหกรณ์จะได้รับเฉพาะส่วนของเงินปันผลตามหุ้นเท่านั้นโดยจะไม่ได้รับเงินเฉลี่ยคืน[8] พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 กล่าวถึงเงินเฉลี่ยคืนไว้ในมาตรา 60 วรรคสอง (2) ว่า ถ้าไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการจัดสรรเป็นทุนสำรองและค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยที่ประชุมใหญ่อาจจัดสรรได้ภายใต้ข้อบังคับ โดยจ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับสหกรณ์ในระหว่างปี นอกจากนี้ มาตรา 86 ยังกำหนดให้เมื่อได้ชำระหนี้ของสหกรณ์แล้ว ถ้ามีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใดให้ผู้ชำระบัญชีจ่ายตามลำดับดังต่อไปนี้ คือ 1) จ่ายคืนเงินค่าหุ้นให้แก่สมาชิกไม่เกินมูลค่าหุ้นที่ชำระแล้ว 2) จ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วแต่ต้องไม่เกินอัตราที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดตามความเห็นชอบของคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติสำหรับสหกรณ์แต่ละประเภท และ 3) จ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับสหกรณ์ในระหว่างปีตามที่กำหนดในข้อบังคับ

ดังนั้นเมื่อสมาชิกได้ร่วมทำธุรกิจและสร้างรายได้ให้กับสหกรณ์โดยสหกรณ์ได้รับดอกเบี้ยจากสมาชิก และสหกรณ์มีกำไรเพียงพอในแต่ละปี สหกรณ์จะจ่ายเงินกลับคืนให้แก่สมาชิก โดยสมาชิกแต่ละคนจะได้รับเงินเฉลี่ยคืนไม่เท่ากัน สมาชิกรายใดจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับสหกรณ์มากก็จะได้รับเงินเฉลี่ยคืนมากซึ่งอัตราการ

จ่ายเงินเฉลี่ยคืนในแต่ละปีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละสหกรณ์ ตัวอย่าง นายประหยัด อุดอม กู้เงินสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ ชำระดอกเบี้ยเงินกู้ให้แก่สหกรณ์ทั้งปี จำนวน 62,170.40 บาท สหกรณ์จะต้องคำนวณจากดอกเบี้ยเงินกู้ทุกประเภทที่สมาชิกมีอยู่ ตามที่สมาชิกจ่ายจริงแล้วนำมารวมกัน จำนวนเงินเฉลี่ยคืนจึงคำนวณได้ดังนี้ (กรณีตัวอย่างนี้ หากที่ประชุมใหญ่มีมติให้จ่ายเงินเฉลี่ยคืนในอัตรา 12%)

ประเภทเงินกู้	ดอกเบี้ยทั้งปี	วิธีคำนวณเงินเฉลี่ยคืน 12%	เงินเฉลี่ยคืน
กู้ฉุกเฉิน	8,512.60	$8,512.60 \times 12/100$	1,021.51
กู้สามัญทั่วไป	38,521.10	$38,521.10 \times 12/100$	4,622.53
กู้สามัญเพื่อการศึกษา	6,463.25	$6,463.25 \times 12/100$	775.59
กู้สามัญดิจิทัล	8,673.45	$8,673.45 \times 12/100$	1,040.81
นายประหยัด อุดอม ได้รับเงินเฉลี่ยคืน			7,460.44

อย่างไรก็ตาม โดยปกติสมาชิกที่ผิดนัดการส่งเงินงวดชำระหนี้เงินกู้จะไม่ได้รับเงินเฉลี่ยคืน ส่วนสมาชิกที่มีได้กู้เงินใด ๆ กับสหกรณ์เลยจะได้รับเฉพาะส่วนของเงินปันผลตามหุ้น แต่ไม่ได้รับเงินเฉลี่ยคืน สมาชิกจะได้รับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับยอดดอกเบี้ยมากหรือน้อย และอัตราส่วน (ร้อยละ) เงินเฉลี่ยคืนที่ได้รับ

3) ปัญหาการบังคับคดีจากเงินเฉลี่ยคืน

จากสภาพที่เงินเฉลี่ยคืนนั้นถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่มีราคาและถือเอาได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 เจ้าหนี้จึงมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ของตนจากเงินเฉลี่ยคืนได้โดยสิ้นเชิงตามมาตรา 214 เนื่องจากหนี้เป็นความผูกพันทางกฎหมายระหว่างบุคคลฝ่ายหนึ่งที่เรียกว่าลูกหนี้ซึ่งมีหน้าที่ต้องกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการใด ๆ ให้กับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่เรียกว่าเจ้าหนี้ ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ [9] อีกทั้งสิทธิที่จะได้รับเงินเฉลี่ยคืนดังกล่าวกฎหมายมิได้กำหนดอย่างชัดเจนให้เป็นทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบการบังคับคดีตามมาตรา 302 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงขอที่จะร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีโดยวิธีอายัดสิทธิเรียกร้องนั้นตามมาตรา 274 วรรคแรก และเมื่อเงินเฉลี่ยคืนเป็นทรัพย์สินของสมาชิกซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่อยู่ในสหกรณ์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจบังคับคดีอายัดไปยังสหกรณ์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ตามมาตรา 296 (2) และมาตรา 316 ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องในเงินเฉลี่ยคืนนั้นจะมีข้อโต้แย้ง ข้อจำกัด เงื่อนไขหรือว่าได้กำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่ก็ตามตามมาตรา 317

การอายัดเงินเฉลี่ยคืนส่งผลกระทบต่อการทำงานของสหกรณ์และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สมาชิกได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากเงินกู้ที่สหกรณ์ให้สมาชิกกู้ยืมนั้น เปรียบเสมือนสินค้าหรือบริการหลักของสหกรณ์ที่จะช่วยส่งเสริมให้สหกรณ์มีความเข้มแข็งเจริญมั่นคง อันเป็นหลักการของสหกรณ์ที่จะต้องส่งเสริมให้สมาชิกมาใช้บริการกับสหกรณ์ ซึ่งนอกจากการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เหมาะสมและไม่เอาเปรียบสมาชิกเมื่อเทียบกับการกู้เงินกับสถาบันการเงินอื่นแล้ว การกำหนดให้จ่ายเงินเฉลี่ยคืนกับสมาชิกที่กู้เงิน

กับสหกรณ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้สมาชิกมาใช้บริการกับสหกรณ์อย่างต่อเนื่องเพราะนอกจากจะได้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำแล้ว เมื่อสิ้นปีบัญชีและสหกรณ์มีกำไรสุทธิก็จะมีการจ่ายเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกด้วย

ในส่วนผลกระทบต่อสมาชิกสหกรณ์นั้น เมื่อเงินเฉลี่ยคืนเป็นเงินของสมาชิกที่ได้รับคืนบางส่วนจากการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับสหกรณ์ตลอดปีบัญชี และเงินที่ได้รับคืนนี้สมาชิกย่อมนำไปใช้จ่ายในครอบครัวของสมาชิกอันเป็นการช่วยลดภาระทางการเงินของสมาชิกในระดับหนึ่งด้วย เงินเฉลี่ยคืนจึงเป็นส่วนหนึ่งของดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์ได้หักจากเงินเดือนของสมาชิกเพื่อชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ในทุก ๆ เดือน จึงเปรียบเทียบเป็นข้อตกลงว่าเมื่อสิ้นปีบัญชี และสหกรณ์มีกำไรสุทธิแล้วก็ตกลงว่าจะจ่ายคืนดอกเบี้ยบางส่วนกลับไปให้สมาชิก เมื่อเป็นดังนี้หากสมาชิกไม่อาจรับเงินเฉลี่ยคืนได้แล้วจึงเท่ากับการดำเนินงานของสหกรณ์ไม่สามารถตอบสนองต่อหลักการและอุดมการณ์สหกรณ์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างแท้จริง

สรุปและอภิปรายผล (Discussion)

1. ปัญหาสิทธิในเงินเฉลี่ยคืนเป็นของบุคคลใด

หากสมาชิกมีการกู้ยืมเงินและจ่ายดอกเบี้ยให้แก่สหกรณ์ในรอบปีบัญชีด้วยแล้ว สมาชิกรายนั้น ๆ จะได้รับผลตอบแทนที่เรียกว่าเงินเฉลี่ยคืนตามมาตรา 60 (2) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้จ่ายเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามสัดส่วนดอกเบี้ยที่สมาชิกได้ชำระตามสัญญากู้ยืมเงินที่ทำไว้กับสหกรณ์ระหว่างปี ดังนั้นเงินเฉลี่ยคืนจึงเป็นเงินที่ถือเป็นสิทธิของสมาชิกที่อยู่ในสหกรณ์ ในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสสามารถร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการอายัดเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำมาชำระหนี้ได้ เมื่อเงินเฉลี่ยคืนเป็นทรัพย์สินของสมาชิกที่ตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเงินจำนวนนี้อยู่ในสหกรณ์ที่เป็นบุคคลภายนอกคดีแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจอายัดเงินจำนวนนี้ได้ เงินเฉลี่ยคืนจึงเป็นทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสสามารถร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการอายัดเพื่อนำมาชำระหนี้ได้ และเมื่อสหกรณ์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกคดีได้รับคำสั่งอายัดแล้วจำต้องส่งเงินเฉลี่ยคืนของสมาชิกไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในระยะเวลาที่กำหนด สมาชิกไม่สามารถโต้แย้งต่อสหกรณ์เพื่อไม่ให้สหกรณ์ส่งเงินจำนวนดังกล่าวนี้ไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดี

อย่างไรก็ดีในอีกทางหนึ่งเงินเฉลี่ยคืนไม่ถือเป็นเงินได้ของสมาชิกที่เกิดจากการลงทุนเหมือนกับการซื้อหุ้นสหกรณ์ที่สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนเป็นเงินปันผล และเงินเฉลี่ยคืนไม่ถือเป็นรายได้จากการกู้ยืมเงินของสมาชิกเช่นกัน เนื่องจากเงินเฉลี่ยคืนไม่ได้เป็นดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืมเงินของสมาชิก แต่เงินเฉลี่ยคืนเป็นเงินที่สหกรณ์คืนให้กับสมาชิกตามสัดส่วนแห่งการให้บริการเงินกู้กับสหกรณ์ การที่สมาชิกได้รับเงินเฉลี่ยคืนจากสหกรณ์เปรียบได้กับจำนวนส่วนลดของดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์คืนให้กับสมาชิกที่เป็นผู้กู้ยืมเงิน และเงินจำนวนดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นปีละครั้งตามระเบียบของสหกรณ์ ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงที่มาของเงินเฉลี่ยคืนดังกล่าวแล้วสมาชิกจึงควรมีสิทธิในเงินเฉลี่ยคืนจำนวนนี้ด้วย

2. ปัญหาสิทธิในการนำเงินเฉลี่ยคืนมาหักกลบลบหนี้ของลูกหนี้ที่มีต่อสหกรณ์

เมื่อสมาชิกสหกรณ์ตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ภายนอกแล้ว ทรัพย์สินทุกชนิดของสมาชิกย่อมถูกเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้บังคับคดีได้ รวมทั้งสิทธิเรียกร้องในเงินเฉลี่ยคืนซึ่งสมาชิกมีสิทธิได้รับจากสหกรณ์ด้วย และเมื่อสหกรณ์ได้รับคำสั่งอายัดจากเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว สหกรณ์ย่อมมีหน้าที่ต้องส่งเงินเฉลี่ยคืนของสมาชิกไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดี หากสหกรณ์ไม่ดำเนินการหรือฝ่าฝืนคำสั่งอายัดอาจถูกบังคับคดีเสียเองเสมือนเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตราตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากสหกรณ์ไม่มีสิทธินำเงินเฉลี่ยคืนมาหักกลบลบหนี้ของลูกหนี้ที่มีต่อสหกรณ์เหนือกว่าเจ้าหนี้รายอื่นแต่อย่างใด ส่งผลให้เกิดปัญหาว่าเจ้าหนี้รายอื่น ๆ หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้น มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้หรือบังคับชำระหนี้จากเงินเฉลี่ยคืน ดังนั้นสหกรณ์จำต้องแบกรับภาระตลอดจนความรับผิดชอบต่าง ๆ ในเงินเฉลี่ยคืน แต่สหกรณ์ไม่มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้หรือหักกลบลบหนี้ของลูกหนี้จากเงินเฉลี่ยคืนได้ สหกรณ์จำต้องส่งเงินเฉลี่ยคืนทั้งหมดตามคำสั่งอายัด ไม่เช่นนั้นอาจถูกเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอต่อศาลให้บังคับคดีกับสหกรณ์เสมือนเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

เมื่อสมาชิกไม่สามารถนำเงินเฉลี่ยคืนที่ได้มาชำระหนี้สหกรณ์เพื่อให้หมดหนี้เร็วขึ้น ทำให้ไม่อาจส่งผลให้สมาชิกมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ อันเป็นผลมาจากการที่เงินเฉลี่ยคืนอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ซึ่งส่งผลให้สหกรณ์ต้องปฏิบัติตามคำสั่งอายัดนั้น เป็นการเพิ่มภาระความรับผิดชอบ ภาระงาน ตลอดจนภาระการจัดการของสหกรณ์ให้มากยิ่งขึ้นในการที่จะต้องดำเนินการจัดส่งเงินเฉลี่ยคืนดังกล่าว ซึ่งอาจจะมีปริมาณเกินกว่าศักยภาพของสหกรณ์ได้

ดังนั้นการกำหนดให้เงินเฉลี่ยคืนอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีที่มีผลให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสสามารถอายัดเงินเฉลี่ยคืนได้ จึงย่อมส่งผลเสียแก่สหกรณ์ เช่นนี้จึงไม่ควรกำหนดให้เงินเฉลี่ยคืนอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีอีกต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง บทบาทของสหกรณ์ไทยในยุคเศรษฐกิจใหม่ของศิริลักษณ์ นามวงศ์ และประเสริฐ จรรยาสุภาพ ที่ว่าสหกรณ์ควรมีบทบาทในการทำธุรกิจเพื่อสังคม โดยดูแลสวัสดิการแก่สมาชิกสหกรณ์ [2]

3. ปัญหาสิทธิของเจ้าหนี้ภายนอกในการอายัดเงินเฉลี่ยคืน

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มาตรา 42 วรรคสอง กำหนดให้สหกรณ์มีสิทธินำเงินตามมูลค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่มาหักกลบลบหนี้ซึ่งสมาชิกผูกพันต้องชำระหนี้แก่สหกรณ์ได้เพราะสหกรณ์เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินค่าหุ้นของสมาชิก แต่ไม่ได้กำหนดให้สหกรณ์เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนด้วย ดังนั้นสหกรณ์จึงไม่อาจยึดหน่วงเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนเพื่อไม่ส่งให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามคำสั่งอายัดได้ แม้ว่าเจ้าหนี้ภายนอกอาจมีสิทธิร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการอายัดเงินเฉลี่ย แต่เมื่อพิจารณาถึงที่มาของเงินเฉลี่ยคืนซึ่งไม่ใช่รายได้จากการกู้ยืมเงินได้อย่างใด หากแต่เป็นเงินที่สหกรณ์ได้คืนให้แก่สมาชิกตามสัดส่วนแห่งการชำระดอกเบี้ยเงินกู้กับสหกรณ์ โดยเปรียบเสมือนส่วนลดของดอกเบี้ยที่สหกรณ์คืนให้กับสมาชิกที่ทำธุรกิจหรือทำการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์และชำระหนี้อย่างครบถ้วนตามนัดซึ่งส่งผลให้สหกรณ์มีผลกำไร

การที่เงินเฉลี่ยคืนยังคงอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีย่อมส่งผลเสียต่อสมาชิกหรือลูกหนี้ตลอดจนสหกรณ์ การที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะเสียผลประโยชน์หรือถูกระทบสิทธิเกินควร หากกำหนดให้เงินเฉลี่ยคืนไม่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีอันส่งผลให้เจ้าหน้าที่ภายนอกไม่ได้รับเงินเฉลี่ยคืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินอื่นใดที่อาจบังคับคดีได้นั้น หากพิจารณาตามกฎหมายแล้ว เจ้าหน้าที่ยังคงมีสิทธิในเงินปันผลและเงินค่าหุ้นของลูกหนี้อีกด้วย การที่จะกำหนดแนวทางในกรณีอื่นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ เช่น เงินเฉลี่ยคืนไม่เกิน 20,000 บาท ย่อมไม่ควรอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี หรืออาจให้บังคับคดีได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของเงินเฉลี่ยคืนที่สมาชิกอาจได้รับ กลับพบว่าการกำหนดดังกล่าวย่อมมีผลให้เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับเงินเฉลี่ยคืนหรือได้รับเงินเฉลี่ยคืนในจำนวนที่น้อย และอาจไม่คุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับข้อยุ่งยากในการดำเนินการเพื่อบังคับคดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการอายัดทรัพย์สินในการบังคับคดี ของ อธิศักดิ์ ลิละพัฒนา ที่ว่ากระบวนการบังคับคดีในการอายัดทรัพย์สินนั้นมีอุปสรรคที่ทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้ในแต่ละครั้งน้อยและล่าช้า จนส่งผลให้ต้องมีการถอนการอายัดต่อไป[4]

ดังนั้นหากเงินเฉลี่ยคืนยังอยู่ในความรับผิดชอบของการบังคับคดีย่อมจะส่งผลต่อแรงจูงใจและอาจทำลายวินัยการชำระหนี้ต่อสหกรณ์ของสมาชิก อีกทั้งสมาชิกบางส่วนได้ตัดสินใจกู้ยืมจากสหกรณ์ออมทรัพย์ที่แม้บางครั้งดอกเบี้ยอาจจะสูงกว่าสถาบันการเงินอื่นย่อมอาจเป็นไปได้เพราะต้องการได้รับเงินเฉลี่ยคืนในตอนสิ้นปี หากสมาชิกถูกบังคับคดีเพื่อนำเงินเฉลี่ยคืนไปชำระหนี้อื่น สมาชิกย่อมไม่ยอมผ่อนชำระหนี้ต่อไป ส่งผลให้สมาชิกเป็นลูกหนี้ประเภทหนี้เสียได้ ซึ่งย่อมเป็นผลเสียทางอ้อมที่ส่งต่อมายังสหกรณ์และกระบวนการสหกรณ์เงินเฉลี่ยคืนจึงควรเป็นสิทธิเฉพาะตัวของสมาชิกที่จะนำเงินดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ตามความจำเป็น รวมถึงการชำระหนี้รายใดก็ได้ จึงควรมีการกำหนดให้เงินเฉลี่ยคืนนั้นอยู่นอกเหนือความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 42 โดยกำหนดให้เงินเฉลี่ยคืนไม่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีเช่นเดียวกับเงินค่าหุ้น ในระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุดลง ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องหรืออายัดค่าหุ้นของสมาชิกผู้นั้น และเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง สหกรณ์มีสิทธินำเงินตามมูลค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่มาหักกลบลบหนี้ที่สมาชิกผูกพันต้องชำระหนี้แก่สหกรณ์ได้ และให้สหกรณ์มีฐานะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินค่าหุ้นนั้น และห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องหรืออายัดเงินเฉลี่ยคืนของสมาชิกผู้นั้น และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์แล้ว ให้สหกรณ์จ่ายเงินเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกต่อไป โดยมีเนื้อความร่าง พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่...) พ.ศ. ดังนี้

“มาตรา 42 ในการชำระค่าหุ้น สมาชิกจะนำค่าหุ้นหักกลบลบหนี้กับสหกรณ์ไม่ได้และสมาชิกมีความรับผิดชอบเพียงไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือ

ในระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุดลง ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องหรืออายัดค่าหุ้นของสมาชิกผู้นั้น และเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง สหกรณ์มีสิทธินำเงินตามมูลค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่มาหักกลบลบหนี้ที่สมาชิกผูกพันต้องชำระหนี้แก่สหกรณ์ได้ และให้สหกรณ์มีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินค่าหุ้นนั้น

ในระหว่างสมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุด ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องหรืออายัดเงินเฉลี่ยคืนของสมาชิกผู้นั้น และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ ให้สหกรณ์จ่ายเงินเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกตามมาตรา 60 (2) และมาตรา 86”

2) การแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบของสหกรณ์ตลอดจนข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ในการนำส่งเงินเฉลี่ยคืน โดยแก้ไขให้สหกรณ์นำส่งเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกเท่านั้น และไม่จำเป็นต้องนำส่งเงินเฉลี่ยคืนให้เจ้าหน้าที่รายอื่นอีกต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าควรทำการศึกษาวิจัยในขอบเขตที่กว้างขึ้น โดยควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นที่หากมีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 42 โดยกำหนดให้เงินเฉลี่ยคืนไม่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบการบังคับคดีเช่นเดียวกับเงินค่าหุ้นแล้ว จะส่งผลกระทบต่ออย่างไร ซึ่งควรศึกษาวิจัยถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั่วทั้งประเทศหรือมีขอบเขตการศึกษผลกระทบในประเทศไทยต่อไป อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขกฎหมายต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย และขอบคุณชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความอนุเคราะห์มอบทุนการศึกษาเพื่อทำการศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] ภูมิ จันทชุม. (2558). ปัญหาการพัฒนาสหกรณ์ในระบบกฎหมายไทย. วชิราวุฒินิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [2] ศิริลักษณ์ นามวงศ์ และประเสริฐ จรรยาสุภาพ. (2560). บทบาทของสหกรณ์ไทยในยุคเศรษฐกิจใหม่. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 10(2), 143-183.
- [3] นุรัตน์ ปวนคำมา, ฤทธิรักษ์ กัลยาณภัทรศิษฐ์และรุ่ง ศรีสมวงศ์. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเงินฝากและเงินค่าหุ้นของสมาชิกสหกรณ์การเงินในประเทศไทย. *MFU Connexion*, 6(2), 321-351
- [4] อีรศักดิ์ ลีละพัฒนา. (2560). ประสิทธิภาพการอายัดทรัพย์สินในการบังคับคดีแพ่ง. งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- [5] เอื้อน ขุนแก้ว. (2553). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดี ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินต์ติ้ง.

- [6] สำนักงานศาลยุติธรรม. (2567). ชักข้อความเข้าใจเกี่ยวกับเงินหรือสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ที่ คย 024/ว121 ป ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2563. สืบค้น 29 เมษายน 2567, จาก <https://lad.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/9006/iid/195132>
- [7] กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2567). หนังสือกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ กษ 1115/9080 เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553. สืบค้น 29 เมษายน 2567, จาก http://e-service.cpd.go.th/elib/list_t.asp?tId=23
- [8] สหกรณ์ออมทรัพย์กรมป่าไม้ จำกัด. (2567). เงินปันผล - เงินเฉลี่ยคืน คืออะไร ? คำนวณอย่างไร?. สืบค้น 6 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.025798899.com/news/2412>
- [9] ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. (2563). คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.